

1808

Bekjendtgjørelse

fra

det kongelige danske Videnskabers Selskab,

angaaende

de i Aaret 1807 indkomne Premie-Eskninger

og

dets andre Forhandlinger,

samt

nye Priis-Opgaver for Aaret 1809.

Thore Bugge
Sædsk. / Oer

I. Selskabets Tab ved det engelske Bombardement.

Ved Kiöbenhavns Bombardement og ved den deraf fremkomne Ildebrand i den nordre Deel af Staden har det danske Videnskabers Selskab havt et ikke ubetydeligt Tab.

— Alt, som vedkom den geographiske Landmaaling, befandtes i Justitsraad og Profesfor *Bugge* Gaard No. 247 i store Kannikestræde, fordi han har den nærmere Opsyn med Carternes Construction, Reentegning, Stikning, Udgave o. s. v. Da Engælenderne havde omringet Kiöbenhavn, da de havde opkastet deres Circumvallations-Linier, og anlagt de mange og frygtelige Batterier til Morterer, Haubitser og Kanoner, kunde man forudsee Kiöbenhavns Skiebne, og at den nordre Deel af Staden vilde blive et Offer for Ödelæggelse og Brand. Selskabets værdige Medlem Hr. Justitsraad *Thorkelin* tillod efter Anmodning i Geheime-Archivet at hensætte og bevare:

- 1) Alle de originale Opmaalings- eller Landmaalings-Carter, som ere i en Maalestok af 12 Decimaltommer til en dansk Miil eller 12000 Alen.
- 2) De trigonometriske Carter og alle til de trigonometriske Opmaalinger over hele Dannemark henhørende Journaler og Beregninger.
- 3) De reducirte og reentegnede Carter, som ere Originalerne til alle de stukne og hidtil udgivne Carter over Öerne og Jylland.
- 4) De efter disse Originaler stukne Kobberplader.
- 5) Selskabets Priis-Medailles Stempler.
- 6) Den geographiske Cirkel af 2 Fods Diameter, forfærdiget af J. Ahl, med hvilken de trigonometriske Operationer over hele Dannemark ere foretagne af *T. Bugge*, *O. C. Wesfel*, *N. Morville* og *C. Wesfel*, blev henbragt til runde Taarn, og i dets Gevelytter bevaret tilligemed Observatoriets egne astronomiske Instrumenter.

Alt dette blev saaledes lykkeligen reddet; men Selskabets övrige Sager, Aftryk af Carter, Carte-Papiir, Instrumenter o. s. v., kunde formedelst Mangel af Vogne og Folk under saa ulykkelige og farlige Omstændigheder ei reddes, men bleve et Offer for Luerne, tillige med næsten alle i Gaarden No. 247 i store Kannikestrædet værende private Eiendomme, Bibliothek, Instrumenter, Modeller, Carter, Meubler o. s. v.

Det, som Selskabet derved har tabt, er fölgende:

1) Aftryk af alle 14 geographiske Carter over Öerne og Jylland, i alt 2410 Stykker, à 5 Mk. er	2008 Rd. 2 Mk.
2) Fem Riis Carte-Papiir til Aftryk, à 38 Rd. Riset udgiör	190 — — —
3) En geographisk Cirkel af 18 Tommers Diameter	150 — — —
4) Et astronomisk Pendel-Uhr	60 — — —
5) Et Sæt Landmaalings-Instrumenter	40 — — —
6) Et Pantograph eller Reductions-Instrument	40 — — —
7) Tvende Stang-Pasfere og adskillige lange Linialer med Mesfing Kant til Carternes Construction	25 — — —
8) Tvende store Tegne-Borde	28 — — —
9) Hylder til at henlægge Aftryk af Carter	25 — — —

10) Til de geographiske Carters Aftryk har Selskabet anskaffet sig en meget god og kostbar Presse; den befandtes paa Östergade hos Kobberstikker Haas, Medlem af Kunst-Academiet, som besörger Carternes Trykning. En Bombe sprang i Værelset, og beskadigede Pressen, hvis Istandsættelse har kostet 83 Rd. - Mk.

Det hele Tab udgiör: 2649 Rd. 2 Mk.

Ved Selskabets Understöttelse har den lærde Islænder *Olafsen* udarbejdet Supplementer til den beröimte *Ihres glosarium Sveogothicum*. Forlaget deraf har Boghandler *Brummer* paataget sig, imod at Selskabet til Hielp ved Tryknings-Omkostningerne betaler 4 Rd. for Arket. Paa denne Maade var allerede 20 Ark trykte. Bogtrykker *Breums* Gaard opbrændte, og med den ei alene disse 20 Ark, men endog Manuskriptet til det Trykte, saa at af Bogstavet A var alt til intet giort. Det övrige af Manuskriptet, som er i Hr. *Olafsens* Værge, er i god Behold. Efter Selskabets Anmodning har han lovet at ville, saavidt hans höie Alder og svage Syn tillader, efter sine Conceptor udarbejde det, som af Manuskriptet er brændt; han formoder, at dette Arbejde vil medtage et Aars Tid. Saaledes har Selskabet Haab om at kunne fortsætte Udgaven af dette Værk, hvilket for Studium af de ældre nordiske Sprog og Oldsager vil blive meget vigtigt.

II. Forhen udsatte Priisföregsmalles Bedömmelse.

I den physiske Classe var for Aaret 1807 fremsat en Opgave om Androniens chemiske Egenskaber, dens Forskiellighed fra Kiseljord, og dens Forhold til Kulstof og Salpeterstof. Herom var indkommet en Afhandling, skrevet i det tyske Sprog med Devise: *Der Forscher fand nicht selten mehr, als er zu finden wünschte*. Den physiske Classe har med megen Omhyggelighed giennemgaaet denne Afhandling, og undersøgt de indsendte chemiske Producter Andronien, metallophilisk Syre o. s. v. Paa Grund af Clasfens Undersögelser finder Selskabet, at Forfatteren ei paa nogen afgiörende Maade har besvaret den fremsatte Opgave; ligesom han ei

heller har besvaret Spørgsmaalet i sin fulde Udstrækning. Af disse Aarsager blev Premien ham ei tilkiendt.

I den historiske Clasfe var udsat et Spørgsmaal om Ostgothernes Cultur fra Theodorichs Tider til Rigets Undergang. Til Svar herpaa vare indkomne tvende Afhandlinger, den ene i det tydske Sprog med Devise: *Non ornando sed probando*; den anden i det danske Sprog med Devise: *Tempi tempestivi*. Vel nægter Selskabet ei, at den første Afhandling er skrevet med megen Lærdom og Kundskab, og röber en i Historien meget vel bevandret Forfatter; men derimod har det og befundet, at den danske Afhandling langt overgaar den første i Fuldstændighed, og at dens Forfatter med megen Lærdom og Skarpsindighed har udbredet sig over flere Poster, Ostgothernes Cultur vedkommende. Selskabet tilkiendte den danske Forfatter sin Priis-Medaille i Guld; ved Seddelens Aabning befandtes Forfatteren at være Hr. *L. S. Wedel Simonsen*, Doctor i Medicinen, Under-Bibliothecar ved Uiversitets-Bibliotheket, og Medlem af det her værende kongelige medicinske Selskab. Det skulde meget glæde Selskabet, om Dr. *Wedel Simonsen* maatte erholde nogen offentlig Understöttelse til dette vigtige Verks Trykning. Det er mærkeligt, at det keiserlige Institut i Paris har nyligen udsat et Priis-spørgsmaal om *Ostgothernes Lovgivning, deres Stats-Indretninger og politiske Forbindelser*; om disse Poster har Dr. *Wedel Simonsen* i det kronede Priis-Skrift allerede givet meget gode Efterretninger og Oplysninger.

Angaaende de opgivne Priis-Spørgsmaale i den mathematiske og philosophiske Clasfe ere ingen Svar indkomne, uagtet Opgaverne ere bekiendtgjorte i de franske, italienske, tydske og rusfiske Journaler; til de engelske og svenske have de ei kunnet blive sendte, da al Forbindelse og Meddelelse, endog den videnskabelige, er forbudet og afskaaret.

III. De i Selskabet forelæste Afhandlinger og Selskabets övrige Forhandlinger.

De i Selskabet forelæste Afhandlinger ere fölgende efter den chronologiske Orden:

Den 18 December 1807, forelæste Justitsraad og Profesfor *Schow* en af Hr. Confesionarius og Doctor *Bastholm* forfattet Afhandling, indeholdende Bevis for, at de nye Stoikere ikke have taget deres *Moral fra de Christne*.

Den 8 Januar 1808, en Afhandling af Profesfor *Gamborg*, hvorledes man uden Bekostning eller Tidspilde kan lære Börn et fremmed Sprog, og som en Følge deraf, hvorledes man kan indføre et fremmed Sprog i et Land eller Provinds.

Den 22 Januar, Hr. *de la Coutraye*, om Bygningsmaaden og Egen-skaberne af Skibet *Svar til alt*, som var bygget efter Hr. *du Chrest's* Forslag uden Spanter og blot af Plankestykker.

Den 12 Februar forelæste Dr. *Scheel* en Afhandling, forfattet af Dr. *Albers* i Bremen, om Narhvalens Hierte.

Den 19 Februar, Dr. *Scheel*, et kort Udkast til en litterarisk Oversigt over *Magni Pegelii* for hans Tid mærkværdige Opdagelser i Physiken. Samme Aften forelæste Dr. *Scheel* et Brev fra Dr. *Giesseke*, indeholdende Efterretninger om den varme Kilde paa Öen Unartok, samt adskillige mineralogiske og meteorologiske Bemærkninger.

Den 4 Marts, Doctor og Profesfor *Münter* om Nordens Religion för den sidste Odins Tid.

Den 18 Marts, Justitsraad og Profesfor *Bugge*, Observationer paa Cometen i October, November og December 1807, samt Bestemmelse af dens Bane.

Den 22 April, Doctor og Profesfor *Treschow* en Afhandling, om der gives noget Begreb om enlige Ting eller Individuer, med Hensyn til Menneskeværd og Menneskevel.

Den 6 Mai, Justitsraad og Profesfor *Bugge*, om de islandske geographiske Opmaalinger, samt Længden og Bredden af Lambhuus, Besfested, Reikevig og flere Stæder i Island.

Den 27 Mai, Profesfor *Wiborg* forelæste en Oversættelse af Dr. *Albers* Undersøgelser om Euhjörningens Hierte, geleidet af litterariske Anmærkninger ved Profesforerne *Wiborg* og *Herholdt*.

Den 6 Juni fremlagde Justitsraad og Profesfor *Bugge* Observationer paa Cometen i October, November og December 1807, anstillede i Öefords Kiöbstæd i Island af de trigonometriske Operateurer, Lieutenanterne *Frisack* og *Scheel*.

I Slutningen af 1807 og i Begyndelsen af 1808 har man klaget over, at man ei kunde erholde Aftryk af de geographiske Carter. Forhen er det anført, at 5 Riis eller Selskabets hele Forraad af Carte-Papiir opbrændte, og at Presfen tillige med Hr. Haas's Værelser ved Bomber og Kugler var meget beskadiget. Presfens Istandsættelse og nyt Papiirs Anskaffelse fra Drewsens Fabrik medtoge næsten 5 Maaneder, i hvilket Mellemrum det var umuligt at levere gode Aftryk og paa godt Papiir.

For imidlertid, saavidt det efter Tid og Omstændighederne var muligt, at fyldestgiøre de idelige Efterspørgsler, lod Selskabet i November 1807 paa det slette Papiir, som da kunde erholdes, hos andre Kobbertrykkere giøre Aftryk, hvorved Aftrykkene ei bleve gode, og Pladerne saa slet behandlede, at deres Udkogning, Reengiørelse og Polering har kostet Selskabet 320 Rd., uden hvilket det havde været umuligt igjen at giøre gode Aftryk.

De geographiske Opmaalinger ere i Sommeren 1808 fortsatte i den sydlige Deel af Hertugdømmet Slesvig, og i den nordre Deel af Holsteen; men da det formedelst Indqvarteringer og Reiser har været besværligt for Landmanden, at forskaffe de fornødne Pligtsfolk og Vogne, saa er det ikkun gaaet langsomt med Opmaalingerne.

Kobberstikkerne *Angelo* og *Sonne* have endnu ei tilendebragt de Plader, paa hvilke de arbeide, den første paa No. 9, og den sidste paa No. 8 af de jydskke Carter, hvilke begge formodentligen først i næste Aar blive færdige.

Af Cartet over den nordostlige Deel af Sielland og af Siellands General-Carte, ere tagne saa mange Aftryk, at Pladerne vare udslidte, og Aftrykkene ikke tydelige. Kobberstikker *Sonne* har i denne Sommer fuldkommen vel og aldeles til Selskabets Fornøielse opstukket og retoucheret

begge disse Plader, saa at man herefter kan levere gode og tydelige Aftryk af begge ovenmeldte Carter.

Selskabet har udgivet det andet og sidste Hefte af det fjerde Bind af sine Skrifter; i dette andet Hefte findes følgende Afhandlinger: en af Provst *A. Pihl* om Chronometeres Anvendelse til Længdens Bestemmelse til Lands; trede Afhandlinger af Commandeur *Lövenörn* om Fyhrers Anlæg og bedste Indretning; en af Justitsraad *Schow* om de Dionysiaske Orgier; af Justitsraad *Schmidt Phiseldk*, Forslag til en Ordbog for Philosophien; af Justitsraad *Schow*, hvorvidt det græske og latinske Sprogs Studium kan bidrage til det danske Sprogs Cultur; en af Bibliothek-Secretair *Werlauff* om Hestekiöds Brug til Föde i Norden i ældre Tider; af Professor *Herholdt*, om Mennesket seer med et Öie af Gangen, eller med begge tillige.

Commisjonen for Redactionen af den danske Ordbog fortsætter sine Arbejder med uforüröden Flid. Efter Commisjonen's Forslag har Selskabet ved Stifternes Biskopper anmodet Geistligheden at indkomme med de ualmindelige Ord og Talemaader, som i deres Sogne maatte være brugelige. Fra flere Sognepræster har Selskabet erhholdet Bidrag til den danske Ordbog, for hvilken Tienstvillighed det aflægger sin Taksigelse til Biskopperne og de Geistlige, som have villet bidrage til Sprogets Berigelse og Ordbogens Fuldstændighed.

Selskabet erindrer sig med Taknemmelighed, hvad det skylder en af dets afdöde Præsidenter Geheimeraad *Henric Hielmstjerne*, Storkors af Dannebrog-Ordenen og Justitiarius i Höieste-Ret. Han har i en Række af over 20 Aar været först Selskabets Secretair og Kasferer, og siden dets Præsident. Med Klogskab og Sparsommelighed bestyrede han Selskabets Sager saa vel, at han lagde Grunden til den Fond, som Selskabet eier; og bestandigen sörgede han, saavidt mueligt, for dens Forögelse. Den danske Ordbog og den geographiske Landmaaling, som man maae ansee for tvende vigtige National-Anliggender, skyldte til ham deres förste Tilværelse og videre Fortsættelse. Selskabets Forsamlings-Sal er prydet med Portraiter af dets Præsidenter, Geheimeraaderne og Greyerne *L. Holstein*,

O. Thott og *P. A. Bernstorff*. Man savner i denne Samling Portraiterne af Geheimeraadene *Hielmstjerne* og *Luxdorph*. Selskabet har henvendt sig til Hr. Geheimeraad Grev *Rosencrone*, Storkors af Dannebrog-Ordenen, og anmodet ham om Tilladelse til at lade afcopiere hans afdøde Svigerfaders Portrait. Hans Excellence har havt den Godhed ved en for Selskabet ærefuld Skrivelse, at forære til Selskabet et af vor duedige Kunstner, Profesfor *Lorentzen* vel malet Portrait af vor afgangne Præsident, hvilket nu sirer vor Forsamlings-Sal, og er et Bevis paa Svigersønnens Agt og Velvillie imod Selskabet, og paa dets taknemmelige Erindring om Svigerfaderen.

IV. De til Selskabet indsendte Afhandlinger eller andre videnskabelige Sager.

Doctor og Profesfor *Mynster* har indsendt en Afhandling om Electriciteten. Denne indføres i Selskabets Skrifter, og Forfatteren er tilkiendt Selskabets Medaille i Sølv, som et Agtelsestegn.

Profesfor *Ørsted* har tilsendt Selskabet en Afhandling om Klang-Figurer, hvilken indføres i Selskabets Skrifter, og Forfatteren erholder Selskabets Medaille i Sølv, som et Agtelsestegn.

Doctor *Albers* i Bremen har indsendt en Afhandling om Structuren af Narhvalens Hierte.

Lieutenanterne *Frisack* og *Scheel*, Trigonometriste ved de geographiske Opmaalinger i Island, have indsendt de af dem anstillede astronomiske Observationer paa Cometen i October, November og December 1807.

Capitain *Montville* har indsendt Prøver af det af ham ved Cementation forfærdigede Staal, og derom forlangt Selskabets Betænkning. Hos adskillige Kunstnere og Smede har Selskabet af dette Staal ladet forfærdige Skruer, Meisler, Gravstikker, Drilleborer og Knive. Erfaring og disse Verktøis Brug have viist, at dette Staal er af fortrinlig Godhed.

Mechanicus *Plötz* har indsendt og forlangt Selskabets Dom om en af ham forfærdiget Secretair, ved hvilken, i det man med Haanden ved den ene Pen skriver et Brev, en anden Pen ved Maskinens egen Bevægelse

tillige afskriver en Copie. Ved anstillede Undersøgelser befandt man, at denne Hr. *Plötz's* Secretair meget overgaaer den engelske Secretair, at dens Bevægelser ere meget friere og lettere, at dens mechaniske Indretning er meget sindrig og beqvem, og at den ved Maskinen skrevne Copie er tydelig, meget god, og lignende den med Haanden skrevne Original, saavel ved tydelig, som mindre tydelig Haandskrift, saavel ved latinske, som gothiske Bogstaver.

Af trykte Böger ere til Selskabet indsendte:

Fra Dr. *Albers* i Bremen, hans Afhandling om Börns Coxalogie. Bremen 1807, in 4to.

Fra den kongelige svenske Gartner i Haga, *Johan Carl Ackerman*, en Afhandling om vilde Træers Saaning, Plantning og Rygt. Stockholm 1807, in 8vo.

Fra Profesfor og Capellan i Christiania, *Ole Pihl*, et Udkast til en udvidet Fabrication af Klæde, Værgarn og Linned af Landalmuen. Christiania 1807, in 8vo.

Fra Geheimeraad og Profesfor *J. G. Walter* i Berlin: Remarques sur Part des accouchemens par J. G. Walter. Berlin 1807. I dette Skrivt omtales Selskabets afföde Medlem, Borgemester og Doctor i Medicinen, *Jens Bang*, med hæderlig Berømmelse.

Hr. *H. Schubart*, Storkors af Dannebrog-Ordenen, Kammerherre og overordentlig Gesandt i Italien, har den 7 September 1807 tilskrevet Selskabets Secretair, at med et Skib, Hvalfisken, Capitain Scheel, tilhørende et Handelshuus i Kiöbenhavn, med förste til Videnskabernes Selskab skulde afsendes et vigtigt og illumineret botanisk Værk fra Forfatteren *Gaietano Savi*, Profesfor i Naturhistorien i Pisa. Selskabet beklager meget, at det ei har erhholdet dette kostbare Værk, da Skibet er opbragt af Engländerne.

Secretairen ved det keiserlige Institut i Paris, Hr. *Delambre*, Medlem af Æres-Legionen, og Skatmester ved Universitetet, har under 15 Mai tilmeldt Secretairen, at Institutet havde modtaget alle Selskabets hidtil ud-

givne Skrivter, tilligemed den hele Samling af geographiske Carter. Til Giengield vil Institutet sende til Selskabet *Mémoires de l'Institut*, XIV Volume; *les nouvelles Tables du soleil, de la lune et des planètes*; og nogle flere Værker; men Selskabet beklager, at det ei endnu har erholdet, og vanskeligen kan faae disse vigtige Skrivter overbragte til Kiöbenhavn.

Om Selskabets Skrivter udtrykker Hr. Delambre sig saaledes: *Mr. Neergaard a bien voulu remettre à l'Institut les volumes, que la Société Royale adressoit à la Classe des sciences. Il vous a dit avec quelle reconnaissance ils ont été reçus. Il a traduit en François la Table des titres de tous les mémoires, et la Classe a ordonné l'impression de cette table, pour être annexée à l'un des volumes, et distribuée à tous les membres, à fin que tous connoissent la richesse du présent, qui nous est fait, et s'assurent dans quel volume on doit chercher les objets, qui les intereseroient particulièrement.*

Med Taknemmelighed erindrer Selskabet, at Hr. Kammerjunker T. C. Bruun Neergaard, som for nærværende Tid opholder sig i Paris, har medtaget denne ikke liden Pakke af Böger og Carter. Han har sørget for Bekiendtgjørelsen af Selskabets Priis-Opgaver i de franske Journaler, og har allerede viist, og lovet at vedblive at vise Selskabet sin Tienstvillighed.

Ved Skrivelse af 22 Mai 1808, har Secretairen ved det keiserlige Videnskabers Academie i St. Petersburg, Hr. N. Fufs, Etatsraad og Ridder af St. Anne-Ordenen, underrettet Selskabets Secretair, at det sidste og 15de Bind af *Nova acta Petropolitana* (thi her efter begynder Academiet en ny Samling af sine Skrivter) var afsendt til Kiöbenhavn; men dette Skrivt er ei heller hertil ankommet, og Selskabet beklager, at litterariske Meddelelser, endog med de venskabelige Nationer, ere under nærværende Omstændigheder ofte umulige, men altid vanskelige og besværlige, hvorved videnskabelig Cultur ikke fremmes, men snarere gaer tilbage.

V. De for Aaret 1809 udsatte Priis-Opgaver.

1. For den matematiske Classe.

At forklare Indretningen og Theorien af en Vandkikkert, ved hvilken man med Tydelighed kunde see Ting, som ere paa Havets Bund. Man forlanger analytiske Formeler, ved hvilke Objectiv- og Ocular-Glasfenes Radier, Focus, Kikkertens Synskreds og Störelsen bestemmes.

Man sætter forud: 1) At Objectiv-Glasfet nedsyrkes i Havet, og at Ocular-Glasfet er i Luften. 2) At Havet er roligt og stille, eller i det mindste ingen mærkelig Bølgegang eller Dynning. 3) At Dybden ei er alt for stor, og ei overskrider 20 à 30 Favne; paa det at et tilstrækkeligt Antal af Lysstraaaler kan komme ind i Kikkerten. Saavidt mueligt bör denne Vandkikkert i Klarhed og Forstörelse efterligne gode astronomiske eller Landkikkerter.

Explicare constructionem et theoriam tubi hydroptici, cujus ope ea, quæ in fundo maris posita sunt, distincte conspici possunt. Desiderantur formulæ analyticae, quibus lentium, objectivæ nempe et ocularis, radii et foci, tubi campus et augmentum objecti determinari possunt.

Supponitur autem: 1) Lentem objectivam mari immergi; lentem autem ocularem extra mare et in aëre esse positam. 2) mare esse tranquillum, nec notabili undarum motu turbari. 3) profunditatem non esse nimiam, nec 20 vel 30 orgyas excedere, quo ad lentem objectivam quantitas radiorum sufficiens pervenire possit. Oportet autem hunc tubum hydropticum, quantum fieri potest, vim tubi astronomici vel terrestris objecta, cum clara tum majora, sistendi imitari.

2. For den physiske Classe.

Hvad har Meteorologien og Kundskaben om Atmosfærens Beskaffenhed i höiere Luft-Regioner vundet ved Aerostatiken? Hvorledes

kan man, uden alt for betydelige Omkostninger og med mindre Luftballoner, som ei kan bære et Menneske, anstille Forsøg, af hvilke Læren om den övre Lufts Electricitet, den quantitative Forhold imellem dens Surstofgas, Salpeterstofgas, og Kulstofgas i forskiellige Höjder over Jordens Overflade, dens Varmegrad, Luftstrømmenes forskiellige Gang i höie Regioner, og andre Omstændigheder kan findes og oplyses.

De tekniske Kunstgreb og Instrumenternes Indretning maa tydeligen forklares, og ved gode Tegninger oplyses; og deres Brug ved anstillede Forsög bekræftes.

Quænam fuerunt meteorologiæ et doctrinæ de altiorum atmosphæræ regionum proprietatibus incrementa, quæ ex hucusque institutis experimentis areostaticis deduci possunt? Quomodo absque nimio sumtu et minoribus globis aerostaticis, qui hominem elevare non valent, ita institui possunt experimenta, ut doctrinæ de æëris superioris electricitate, de gasis oxygenii, nitrogenii, et carbonici quantitate, quæ in data a superficie terræ distantia et in dato volumine æëreo continetur, de ventorum, qui in altioribus atmosphæræ regionibus spirant, directionibus, de gradu caloris et aliis ejusmodi momentis lux affundatur?

Oportet autem artificia technica at instrumentorum constructiones dilucide explicare et luculentis delineationibus illustrare, eorumque usum institutis experimentis corroborare.

3. For den historiske Classe.

At sammenligne de bedre og nyere Efterretninger, som man i nyere Tider har faaet om adskillige, enten indiske eller tatariske Nationers Gudsyndelse og Religionsbegreber, samt deres Forestillinger om Gudernes og Verdens første Oprindelse og ældste Tilstand, eller andre vigtige Momenter, med de Forestillinger, som vi af vor nordiske Mythologie kan slutte, at vore Forfædre have havt om samme Gienstande.

Comparentur ea, quæ nostra nunc tempora nos plenius et accuratius docuere de variarum gentium, sive Indorum sive Tatarorum antiquissima religione religiosisque opinionibus, præcipue quas de Deorum et mundi origine statuque primævo aliisque majoris momenti rebus sibi finxerunt, cum notionibus, quas de iisdem hisce rebus majores nostros fovisse, mythologia boreali duce et magistra, nobis persuademus.

4. For den philosophiske Classe.

Da der i vore Dage gives mange Philosopher, der vise mere Lyst til at stifte et, hvad i det mindste Ord og Navne angaaer, ganske nyt philosophisk Partie, end til at fuldkomne og file deres Forgien-geres Opfindelser, saa spørges, om en eclecticisk Philosophie nu ei længere har noget, der med Rette kan anbefale den; dernæst, hvis den dog har, hvorledes den da bör være beskaffen? Hvilke Mænd, der især have fortient at hædres med dete Navn, og om de Philosopher, der forud vare den alexandrinske eller nye platoniske Skoles fornemste Sirater, i Følge heraf bör kaldes Eclectikere, eller, efter nogles Mening, snarere Syncretister.

Cum multi sint nostro ævo philosophi, qui, verbis saltem et nominibus, prorsus novam disciplinam condere potius gestiunt, quam priorum inventa perficere et expolire, quæritur, an nulla jam amplius Philosophiæ eclecticæ vera sit commendatio? deinde, si quæ tamen, qualis illa tum esse debeat? quinam viri hujus nominis honorem imprimis meruerint? et an sic Eclectici vel, quod nonnulli maluerunt, Syncretistæ dicendi sint, qui scholæ alexandrinæ seu neoplatonicæ quondam lumina fuerunt?

For den bedste Besvarelse af enhver af disse Opgaver udsætter Selskabet en Belønning af sin Medaille i Guld af 50 danske Ducaters Værdie, naar det befinder Besvarelsen at være grundig, tilstrækkelig og fuldstændig. Selskabet indbyder alle Lærde og Sagkyndige (Selskabets egne i de danske Stater boende Medlemmer undtagne) til at besvare disse Spørgsmaale. Afhandlingerne kan skrives i det latinske, franske, engelske, tyske, sven-

ske eller danske Sprog, uden Navn, med Motto eller Devise, hvilken til-
lige skrives paa en forseglet Seddel, som indeholder Forfatterens fulde
Navn, Stand, Embede og Opholdssted.

Forinden Udgangen af 1809, maae Premie-Eskningerne indsendes
til Selskabets Secretair Justitsraad og Profesfor *Thomas Bugge*.

Angaaende de Priisopgaver, hvilke Selskabet er pligtig efter de Thot-
tiske og Clasfenske testamentariske Dispositioner aarligen at udsætte, da er
derom i Aaret 1800 udgivet et særskilt Programma og en Fortegnelse af
21 Opgaver, vedkommende den practiske Mechanic, Agerdyrkingen,
og adskillige Landhuusholdningens Grene, hvilket Programma kan erhol-
des hos Selskabets Secretair. Denne Indbydelse er endnu vedvarende, og
disse Opgaver blive fremdeles staaende til Premiers Eskning med følgende
Forandringer: for No. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15,
18, 20 og 21 bestemmes Esknings-Tiden til Udgangen af Aaret 1809.
Derimod udgaae No. 16, 17 og 19, fordi disse Spørgsmaale allerede ere
besvarede, og med den udlovede Premie belønnede. De for de staaende
Opgaver udlovede Belønninger ere, efter Spørgsmaalets Vanskelighed og
Beskaffenhed, fra 50 til 100 Rdlr. i Penge; thi Selskabets Medaille gives
ikkun for de af dets Clasfer udsatte Spørgsmaale, som i denne Bekiendt-
giörelse ere anførte.

For No. 8, angaaende Dyrkingen af Spelten (*Triticum Spelta*) med
videre, er ikkun udlovet en Belønning af 100 Rdlr.; men formedelst denne
Kornsorts fortrinlige Brugbarhed og Nytte, samt Dyrkingens Vigtighed,
har Selskabet i dette ligesom i forrige Aar, fundet for godt at foröge den
udlovede Premie, og at fordoble den til 200 Rdlr. Derved forventer det
det saameget meer at opmuntre duelige og kyndige Landmænd til Spel-

tens Dyrkning, og til at anstille Sammenligning imellem Fordelene af denne, og af andre her i Landet dyrkede Kornsorter.

Alt ovenstaaende bekiendtgjøres efter det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Befaling i dets Møde den 22 Julii 1808.

Thomas Bugge,
Selskabets Secretair.

Kiöbenhavn.

Trykt hos E. A. H. Möller, Hof- og Universitetsbogtrykker.

Denne Sammenhæng mellem Tordens og
denne, og at man har i Landets Høvede Kommander.

Allt overensende bekræftes efter det kongelige Videnskabernes Selskabs Forsøg i den Hvide den 23. Juli 1794.

Thomas Beyer,
Kongelig Sekretær.

Trykt hos E. A. H. Møller, Hof- og Universitetsbogtrykker,
Kjøbenhavn.